

**TASAVVUF ATAMALARIGAGA OID
(BAHOUDDIN NAQSHBAND “AVROD”I MISOLIDA)**

Raximova Nodira Kadirovna,

BuxDU mustaqil tadqiqotchisi

nodiraraxmanova1975@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Bahouddin Naqshbandning "Avrodi sharif", ya'ni duolar va zikrlar jamlangan risolasida qo'llanilgan tasavvufga oid terminlar ustida tilshunoslik aspektida ilmiy munozara yuritilgan. Risoladagi tasavvufga oid terminlarning izohi va sharhi borasida ilmiy fikrlar bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: Avrod, termin, tasavvuf, ma'rifat, til, lugʻat, lugʻat boyligi, soʻz.

**ИССЛЕДОВАНИЕ СУФИЙСКИХ ТЕРМИНОВ В «АВРОДЕ»
БАХАУДДИНА НАКШБАНДА**

Аннотация. В данной статье рассматриваются термины, связанные с суфизмом, используемые в «Авроди Шарифе» Бахауддина Накишбанда, сборнике молитв и воспоминаний, с лингвистической точки зрения. Высказаны научные мнения относительно объяснения и комментария суфийских терминов в трактате.

Ключевые слова: Аврод, термин, суфизм, просветление, язык, лексика, словарный запас, слово.

**A STUDY OF SUFI TERMS IN BAHAUDDIN
NAQSHBAND'S "AURODA"**

Annotation. This article examines the terms associated with Sufism used in Bahauddin Naqshband's Avrod Sharif, a collection of prayers and memoirs, from a linguistic point of view. Scholarly opinions are expressed regarding the explanation and commentary of Sufi terms in the treatise.

Keywords: Avrod, term, Sufism, enlightenment, language, lexicon, vocabulary, word.

Kirish. Tasavvuf ta'limotining naqshbandiya tariqati asoschisi Bahouddin Naqshbandning "Zohirda xalq bilan, botinda Haq bilan, ya'ni dil ba yoru dast ba kor" shiori ostida soʻfiylik ta'limotini yaratar ekan, uning bu ta'limoti soʻfiylikning eng yuqori choʻqqisini egalladi va dunyo boʻyicha tez tarqaldi. Bahouddin Naqshband tez-tez takrorlab turadigan duo va zikrlarini, ya'ni avrodlarini uning murid va izdoshlari yozib borib, keyinchalik toʻplam holiga keltirganlar.

"Avrod" ("Virdlar") - rivoyatlarga koʻra, Bahouddin Naqshband tushida Hazrat Rasululloh (s.a.v.)dan oʻrgangan va keyinchalik uning muridlaridan Hamza ibn Shamshod tomonidan alifbo tartibida sharhlanib, kitob holiga keltirilgan duolar

jamlanmasidir. Avrodni amalga oshirish, ya'ni, o'ziga xos ibodat turlarini (masalan, duo, zikr, yoki maxsus suralarni o'qish) yoki maxsus rituallarni bajarish orqali Allohdan yordam, madad va baraka so'rash yoki har bir ish uchun maxsus duolarni o'qish deb tushunilishi mumkin.

Asosiy qism. Naqshbandiya tariqatining "Avrodi sharif'i" - bu Naqshbandiya tariqati a'zolarining ruhiy va ma'naviy kamolotiga yo'naltirilgan, maxsus zikr va duolardan iborat avroddir. Ushbu avrod tariqatning asosiy ta'limotlariga mos ravishda, Allohga yaqinlashish va ma'naviy kamolotga erishish uchun qo'llaniladi.

Naqshbandiyni "Avrodi sharif" asarida tasavvufiy terminlar muhim o'rin tutadi. Unda qo'llangan tasavvuf terminlari, tartib va amallar, tariqat a'zolarining ruhiy kamolotiga yordam berishga qaratilgan maxsus duo (allohga iltijo)lar va amallarni o'z ichiga oladi. Ular insonning ma'naviy yo'lini, Allohga bo'lgan muhabbatini va uning irodasiga bo'ysunishini ifodalaydi. Bu terminlar juda aniq va mazmunli bo'lib, har bir amal va ta'limotning ma'naviy ahamiyati katta.

Lumladan, "Avrod" asarida uchraydigan ba'zi muhim tasavvufiy terminlar izohiga ahamiyat qaratsak.

Zikr – Allohni doimo eslash, qalb va til bilan uni zikr qilish. Naqshbandiylik tariqatida xufiya (yashirin) va jahriya (oshkora) zikr usullari mavjud. Maqsad: Alloh bilan yaqinlikka erishish, qalbni Allohga hushyor qilgan holda tozalash. Zikrning turlari:

- a) zikri jahr – oshkora (baland ovoz bilan) aytiladigan zikr. Bu usul yassaviylik, qodiriylik tariqatlarida keng tarqalgan;
- b) zikri xufiya – ichki (yashirin, qalb bilan) bajariladigan zikr. Naqshbandiylikda aynan shu turdagi zikr afzal hisoblanadi;
- v) zikri lisoniy – til bilan Allohning ismlarini yoki Qur'on oyatlarini takrorlash;
- g) zikri qalbiy – ichki zikr, ya'ni Allohni qalb bilan eslash va his qilish;
- c) zikri fe'liy – amaliy zikr, ya'ni butun hayotni Alloh roziligi yo'lida yuritish.

Zikrning tasavvufiy ta'siri haqida aytsak, tasavvufda zikr insonning ma'naviy poklanishi, qalbning yoritilishi (tajalliy), g'aflatdan uyg'onishi (ya qazo), va Allohga yaqinlashishi (qurb) vositasi sifatida tushuniladi.

Naqshbandiylikda zikr "xilvat dar anjuman", ya'ni odamlar orasida bo'lsa ham, qalban Alloh bilan bo'lish holati bilan bog'liqdir. Bu naqshbandiylikning muhim tamoyillaridan biri bo'lib, har qanday sharoitda Allohni unutmazlikni anglatadi.

Robita – Murshid (shayx) bilan ruhiy bog'lanish. Tasavvufda robita turli shakllarda bo'lishi mumkin. Robitaning tasavvufiy ta'siri:

- ma'naviy poklanish – murid robita orqali murshidining nuri va ma'rifati bilan qalbini poklaydi.
- Muhabbat hosil qilish – robita orqali inson qalbida Alloh, Rasul va solih kishilarga bo'lgan muhabbat ortadi.
- Tarbiyaviy rol – ustoz bilan ruhiy bog'lanish muridning odobini, axloqini va ruhiy holatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Naqshbandiylikda robita. “Naqshbandiya”da “robita” atamasi murid (shogird) va shayx (ustoz) o’rtasidagi ma’naviy aloqani bildiradi. Bu rishta shogirdning qalbini poklash va shayxning ruhiy rahbarligi ostida Allohga murojaat qilish imkonini beradi. Naqshbandiylikda bu ruhiy yo’ldosh sifatida muhim ahamiyatga ega. Robita ham shogirdning shayxining ma’naviy borligi va quvvatiga e’tibor qaratishi, shayx o’gitlarini qalbi bilan qabul qilishidir. Bu shogirdning shayxining ruhiy rahbarligi ostida taraqqiyotga yordam beradigan yo’l deb hisoblanadi. “Naqshbandiya”da bunday ma’naviy aloqalar Allohga nisbatan chuqurroq muhabbat va ilmga erishish vositasi sifatida qo’llaniladi.

Suhbat – Sohbat orqali ma’naviy o’sish va irshod (yo’lko’rsatish). "Suhbat tariqatning yarmini tashkil etadi" degan naqshbandiylik tamoyili mavjud.

Xilvat dar anjuman – "Jamoat ichida yolg’iz qolish", ya’ni odamlar orasida bo’lsa ham, qalban Alloh bilan bog’lanib yashash.

Tavajjuh – Qalbni Allohga burish, diqqatni Uning zikriga qaratish.

Suluk – Ruhiy sayr, ya’ni shaxsning tariqat yo’lida bosib o’tadigan ma’naviy yo’li.

Fano va baqo – fano – insonning o’z mavjudligini yo’qotib, Allohda erishishi; baqo – Alloh bilan boqiylik topish.

Murshid va murid – murshid – yo’l ko’rsatuvchi ustoz; murid – unga ergashuvchi shogird.

Tavakkul – faqat Allohga suyanish, unga tavakkal qilish.

Vird – kunlik ma’lum zikr va ibodat amaliyoti.

“Avrod” asari naqshbandiylikning ichki falsafasini aks ettirgan bo’lib, bu terminlar tariqatning asosiy amaliyotlari va maqsadlarini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xullas, bu terminlarni uzoq davom ettirish mumkin. Aytish joizki, "Avrodi sharif"da qo’llanilgan tasavvuf terminlari har bir insonning ma’naviy kamolotiga erishish uchun muhimdir. Bu terminlar nafsni isloh qilish, Allohga yaqinlashish va ruhiy quvvatni o’stirishda muhim rol o’ynaydi. Tasavvufdagi mazkur amallar va ularning terminologiyasi insonni ruhiy poklikka va ishonchga yo’naltiradi, shuningdek, nafs va egoizmdan qutulishga yordam beradi.

АДАБИЁТЛАР:

1.Нуриддинов Ж. Авроди Нақшбандия. – Т.:”Ўзбекистон халқаро Ислom Академияси” нашриёт - матбаа бирлашмаси, 2018.

2.Муҳаммад Нуруллоҳ Сайдо ал-Жазарий.Тасаввуф сирлари. Тошкент: “Мовароуннахр”, 2000.

3.Баҳоуддин Нақшбанд.Аврод.(Тўлдирилган қайта нашр). /Мақола, изоҳ ва шарҳлар муаллифи Г.Н.Наврўзова. Т.:”Sano-standart, 2019.112 бет.

4.<http://ferlibrary.uz/baouddin-nashband>

5. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф. Нақшбандия. Вазифалар Зикрлар. - Т.: “Hilol-Nashr”, 2017.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

6. Абдулқаҳҳор Шоший. Авлиёлар китоби.Тошкент. Ғафур Ғулом номидаги нашриёт матбаа ижодий уйи, 2018.

7. Rakhimova N.K. "AVROD" AS A SPIRITUAL SOURCE. Scientific journal. **ERUS**. Educational Research in Universal Sciences, 2(12), 339–342. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4125> ISSN 2181-3515. VOLUME 2, SPECIAL ISSUE 12 OCTOBER 2023.

8. Rakhimova N.K. "AVRODI NAKSHBANDIYA" IS A BLESSED "SOURCE". **NOVATEUR PUBLICATIONS JournalNX- A Multidisciplinary** Peer Reviewed Journal ISSN No: 2581 - 4230 VOLUME 6, ISSUE 9, Sep. -2020.Impact factorli jurnal <https://journalnx.com/journal-article/20151708>.

